

gerne vilde sig om min Politik, om min Smule Politik, maa jeg kalde det, saaledes som en Mand, der staar saa langt nede paa den politiske Stige som jeg, helst maa sige. Men jeg er nu ogsaa bleven angreben paa selve mit Grundsyn paa Livet, og jeg er bleven kaldt en Seronimus, og jeg er ogsaa bleven sat i en vis Forbindelse med Tartuffe. Jeg vilde gerne udtale mig ganske kort derom, som det kun kan ske i en politisk Forsamling, i en Rigsdag, der skal behandle praktiske Ting; men naar der er Tale om slige Spørgsmaal som Moralens Indgriben i Politikken, maa man dog ogsaa have Lov til ganske kort at præcisere sit Standpunkt. Jeg vil saa sige, at jeg er en af dem, der indtager et Slags Mellemstandpunkt med Hensyn til disse Ting. Jeg er — og det blev overordentlig stærkt udhævet, den Gang jeg første Gang stillede mig til Balg — jeg er en Fritænkter, men paa den anden Side en Fritænkter, der tror paa den religiøse Følelse. Til Trods for, at den kan vækles og skabe sig mange forskellige Former, tror jeg dog, at det er en af de evige Følelser i det menneskelige Bryst. Jeg tror, at denne Følelse vokse vi ikke fra, den vokser med os, den forandrer sig med os og antager andre Skikkelser, og ligeledes tror jeg, at det, som vi kalde Moralens, er noget, som vi aldrig komme bort fra, og jeg tror navnlig, at de, der stille sig paa den frie Tankes Grundvold, de ville netop komme til ikke at løse Moralens Bånd men at binde dem endnu stærkere. De ville aflede Moralens fra andre Ailber, de ville ikke se den som himmelfalden men se den som udviklet af den menneskelige Natur og fra, men i Kraft af den menneskelige Natur og det omgivende Samfunds Grundforhold, de ville betragte den som noget, der skal tales om med Ærbødighed, og ikke være med til at spotte derover og heller ikke være med til at støve Følelsen paa dette Omraade eller Forestillinger om Oprindelsen, der ikke ere de samme, som de selv nære. Jeg vil gerne gøre opmærksom paa en psykologisk Mod sætning, som er til Stede i den menneskelige Natur, i det menneskelige Liv, og som jeg tror, det er rigtig gavnligt, at Folk saa Djnene ret aabnede for. Jeg tænker her paa Mod sætningen mellem Hylleri, som jeg jo er sat i en vis Forbindelse med, idet man har talt om Tartuffe, og saa paa den anden Side Frækheden og Frivoliteten. Jeg har ifølge min hele Udvikling levet under saadanne Forhold, at jeg langt mere er kommen til at se Frækhed og Frivolitet end til at se Hylleri. Der er andre Mennesker, der leve i andre Egne af Landet, og som ifølge hele

den Atmosfære, hvori de leve, komme til at rette deres Angreb mod det affhyllige Hylleri, men den modsatte Yderlighed er affkurat lige saa affhyllig. Det er to Brængebilleder, to Medusahoveder, der le imod hinanden, men ere lige grimme og lige forstenende, naar man ser ind i dem. Og lad mig gøre Dem opmærksomme paa endnu en Ting. Man møder i det praktiske Liv aldrig Hylleri ganske rent og alene, men altid isprængt med Frækhed, og omvendt møder man aldrig Frækheden, uden at den er mere eller mindre isprængt med Hylleri. Midt imellem disse to Mod sætninger, midt imellem disse to Yderligheder ligger det Standpunkt, som jeg ønsker at indtage, og som jeg efter ringe Evne vil forsvare, og lad mig her endnu en Gang nævne den store Diater, jeg nylig nævnte; det er netop hans Standpunkt i det væsentlige i det mindste, som jeg indtager. Hvis virkelig nogen — og jeg hentes næsten, at det ærede Medlem fra Langeland (Brandes) var lidt inde derpaa eller antydede det — hvis virkelig nogen skulde tro, at jeg skulde have visse Fordele af at tale om Moral, Dyd og Samvittighed, vil jeg dog sige, at det er aldeles ikke Tilfældet. Jeg søger intet i denne Verden af udbortes Ting. Jeg gaar — hvad nogen mulig kunde tænke af dem, som bestyldte mig for at gaa til Højre — jeg gaar aldrig ind under noget Ministeriums Nag, brændt Barn vogter sig for Alden, jeg ønsker at leve det Stykke Liv, jeg har tilbage, stille beskæftiget med videnskabelige Studier, og ønsker saa ogsaa, hvis de Herrens Arbejdsførere ikke ville vække altsfor stor Misstemning imod mig, fremdeles at virke som Lærer, som Foredragsholder for Arbejdere og andre jævne Folk her i Byen og omkring i Landet, som gide høre paa, hvad jeg har at fortælle dem. Det er min Fremtidsplan, det er hele min Ærgerrighed. Men jeg vil nu sige til det ærede Medlem fra Langeland (Brandes), som i det mindste en lille Smule hentes mig at staa paa Martyrstrængene, at det er højt urigtigt fra hans Side. Han er ikke saa forfulgt og ringe stillet i Samfundet, som han maaste gerne. (Brandes: Det har jeg ikke sagt), nej, det ærede Medlem har ikke sagt, men antydet. (Brandes: Det har jeg heller ikke). Det ærede Medlem har antydet, at han var under en Forfølgelse fra Moralisters Side, som rejste sig imod ham og hans, fra en Oppositions Side, der benyttede saadanne Stikord som Moral og Samvittighed mod ham og hans. Men jeg vil sige, at min ærede Modstander indtager en endogsaa ret betydelig Magtstilling her i vort Samfund; han har under en heldig Konstellation af de